

**Inari-Utsjoki
yhteistoiminta-alueen
eläinlääkintähuollon
valvontaohjelma vuosille
2026-2028**

Organisaatio:Inarin kunta

Yhteystiedot:Piiskuntie 2 99800 Ivalo, inari@inari.fi, www.inari.fi

Osasto / hanke / viite:Tekninen osasto / Eläinlääkintähuolto

Hyväksyntä:Ympäristöjaosto 25.2.2026 §

1 Sisällys

2	Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO2026-28)	3
3	Kunnan valvontasuunnitelma.....	3
4	Voimavarat.....	4
4.1	Henkilöstöresurssit, työnjako ja vastualueet.....	4
4.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	5
5	Tietojärjestelmät.....	6
6	Eläinlääkintähuollon raportointi.....	7
7	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	8
7.1	Eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuu	8
7.2	Palveluiden järjestämistapa	10
7.3	Eläinlääkäripalveluiden saatavuus	10
7.5	Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen	12

2 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO2026-28)

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO) pohjautuu uuteen eläinlääkintähuoltolain (285/2023), joka tuli voimaan 1.1.2026. Uusi suunnitelma on voimassa 2026-2028. Suunnitelman kausi päättyy siten samanaikaisesti, kuin elintarvikeketjun monivuotisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman ja ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman kaudet. EHO-suunnitelmaa päivitetään vuosittain.

Valtakunnallinen suunnitelma sisältää kaksi osaa. Osa 1 Eläinlääkäripalvelut on eläinlääkintähuoltolain 4 §:n tarkoittama eläinlääkäripalveluja koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Osa 2 Valvontatehtävät on osa Ruokaviraston eläinlääkäripalvelujen järjestäjälle antamaa ohjausta. Tämä osa koskee järjestäjän (kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue) järjestämisvastuun piiriin kuuluvia muita kunnaneläinlääkärin tehtäviä, jotka koskevat elintarvikevalvontaa, eläinten terveyden ja eläinten hyvinvoinnin valvontaa sekä eläintautien vastustamistyötä. Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaan järjestäjän on laadittava suunnitelma edellä mainittujen tehtävien järjestämisestä alueellaan. Saman pykälän mukaan Ruokavirasto ohjaa järjestäjiä näiden suunnitelmien teossa.

Osa 2. on myös liite elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) osaan 4 Eläinten terveys ja hyvinvointi. Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa asetetaan valvonnan painopisteet. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia painopisteitä tarkennetaan valtakunnallisessa EHO-suunnitelmassa, jossa kunnille on asetettu yksi eläinlääkintähuollon painopiste: Kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

3 Kunnan valvontasuunnitelma

Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaan eläinlääkäripalvelujen järjestäjän on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta.

Järjestäjän on lisäksi laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Velvollisuudesta laatia elintarvikevalvontaa koskeva suunnitelma säädetään elintarvikelaissa.

Järjestäjän suunnitelmassa on otettava huomioon eläinlääkintähuoltolaissa sekä elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015) eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014) ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (1069/2021) tarkoitetut valtakunnalliset suunnitelmat. Ruokavirasto ohjaa järjestäjän suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Suunnitelmassa yhteistoiminta-alue tarkoittaa Inari-Utsjoki alueen ympäristöterveydenhuollon ja maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueita. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma on yksi osa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa.

Eläinlääkintähuollon suunnitelma lähetetään vuonna 2026 Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa suunnitelma tallennetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA:an). Ruokavirasto arvioi kunnallisten valvontayksikköjen suunnitelmat. Suunnitelma päivitetään vuosittain, ja päivityksessä huomioidaan edellisen suunnitelman toteutumisen arviointi, Ruokaviraston antama palaute sekä muilla tavoin kertynyt palaute kehittämistarpeista. Uusi suunnitelma laaditaan valvontasuunnitelmakauden vaihtuessa.

Inarin kunnan ympäristöjaosto arvioi eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumista toimintavuoden päätyttyä ja laatii siitä arviointiraportin. Vuoden 2025 osalta arviointiraportti lähetetään Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa se tallennetaan VYHA:an maaliskuun loppuun mennessä.

4 Voimavarat

4.1 Henkilöstöresurssit, työnjako ja vastualueet

Ympäristöterveydenhuollon ja maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alue on uuden eläinlääkintähuoltolain 3 §:n tarkoittama järjestäjä Inari-Utsjoki alueella. Järjestäjä huolehtii alueellaan eläinlääkäripalvelujen sekä elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnan ja kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon järjestämisestä siten kuin eläinlääkintähuoltolaissa säädetään. Inarin kunnan hallintosäännön mukaan ympäristöjaosto järjestää ja tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut sekä päättää ja ratkaisee ympäristöterveydenhuollon viranomaisille säädetty tehtävät.

Inarin kunnan teknisen lautakunnan nimeämä ympäristöjaosto on lain tarkoittama järjestäjän tehtävistä huolehtiva monijäseninen toimielin. Jaostossa on sekä Inarin että Utsjoen kunnan edustajia (isäntäkunta on Inari).

Ympäristöjaosto on kokouksessaan 3.12.2025, § 11, tehnyt päätöksen eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta ja 17 § mukaisista täydentävistä palveluista.

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten järjestäjällä on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkärin virkoja. Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkärit ovat viranomaisia seuraavien lakien nojalla: laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006, laki eläinten lääkitsemisestä 387/2014, laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015, eläintautilaki 76/2021, laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021 ja laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023.

Yhteistoiminta-alueella on käytettävissä riittävä henkilöresurssi järjestämisvastuuseen kuuluvia, täydentäviä palveluita, kiireellistä eläinlääkäriapua ja valvontatehtävien hoitoa varten.

Yhteistoiminta-alueella on 5 virkaeläinlääkäriä: 4 htv praktikkoeläinlääkäreitä (kaksi kokoaikaista, yksi 80 % ja kaksi 60 %) ja yksi valvontaeläinlääkäri/vastaava praktikkoeläinlääkäri.

Eläinlääkäreiden työaika kuluu praktiikka- ja valvontatehtävien hoidon lisäksi koulutukseen, neuvontaan, hallinnollisiin tehtäviin yms. tehtäviin, joista ei synny mitattavaa suoritetta.

Yhteistoiminta-alueella on varauduttu siihen, että eläinlääkäreiden vuosilomien ajaksi voidaan virkasuhteeseen ottaa sijainen. Lisäksi talousarvioon on varattu määräraha kesälomansijaiselle ja määräaikainen 3 kk virka/sijaisuus erotuskaudelle.

Valvontaeläinlääkäri/vastaavan praktikkoeläinlääkäriin vastuualueeseen kuuluvat valtion toimeksiantotehtävinä hoidettavat, edellä lueteltujen lakien mukaiset valvontatehtävät sekä elintarvikevalvonnan tehtävät ja eläinlääkinnän lähiesihenkilön tehtävät. Suurin osa työstä kuluu valtion toimeksiantotehtäviin ja hallinnolliseen työhön.

Praktikkoeläinlääkärit vastaavat kaikille eläinlajeille tarkoitetuista eläinlääkäripalveluista, ympärivuorokautisesta kiireellisestä eläinlääkäriavusta ja tuotantoeläinten terveydenhuollosta. Virkoihin kuuluu päivystysvelvollisuus. Myös kaikki praktikkoeläinlääkärit ovat viranomaisia edellä lueteltujen lakien nojalla. Praktikkoeläinlääkärit toimivat valvontaeläinlääkäriin sijaisina ja toimivat tarvittaessa valvontaeläinlääkäriin työparina. Päivystysaikoina praktikot vastaavat akuuttien valvontatehtävien hoitamisesta.

Eläinlääkäripalvelujen asianmukaista järjestämistä varten yhteistoiminta-alueelle esitetään eläintenhoitajan toimea vuodelle 2027. Eläintenhoitajan keskeisimpiin tehtäviin kuuluisi asiakaspalvelu, eläinlääkäreiden avustaminen toimenpiteissä, laboratoriomääritysten teko, vastaanoton yleisen järjestyksen ja siisteyden ylläpito, välinehuolto ja kuormanpurku.

4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Eläinlääkäriin virkaan valittavalla tulee olla kelpoisuus suorittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia tehtäviä. Virkaan valittavalta edellytetään Suomessa eläinlääkäriksi laillistamista (laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 29/2000, 43 §, jatkossa ammatin-harjoittamislaki).

Kunnaneläinlääkäriin virasta säädetään tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa (1031/2009).

Suomessa laillistetulla, muissa EU/ETA-maissa, kuin Suomessa eläinlääkäriin pätevyyden hankkineella eläinlääkäriillä tulee olla todistus siitä, että hän on tutustunut elintarvikevalvontaa ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskevaan Suomen lainsäädäntöön. Todistus hankitaan suorittamalla hyväksytysti Ruokaviraston hyväksymä koulutus, johon sisältyy luentoja, harjoitustehtäviä ja kuulustelu. Koulutusta järjestää tällä hetkellä Itä-Suomen yliopisto. Aiemmin koulutusta järjestäneiden tahojen (Envirovet, Ruokavirasto ja Helsingin yliopisto) antamat todistukset otetaan myös huomioon.

Viransijaisilta edellytetään joko Suomessa eläinlääkäriksi laillistamista tai väliaikaista oikeutta eläinlääkäriammattin harjoittamiseen (ammattinharjoittamislaki 7 §). Mikäli Suomessa eläinlääkäriksi laillistetulta, muissa EU/ETA-maissa eläinlääkäriin tutkinnon suorittaneelta

henkilöltä puuttuu edellä mainittu lisäkoulutus, voidaan hänet ottaa viransijaiseksi siinä tapauksessa, että tehtävään ei ole saatavissa kelpoisuusehdot täyttävää eläinlääkäriä. Lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003) 6 §:n mukaan henkilö voidaan ottaa määräaikaan virkasuhteeseen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista riippumatta, jos siitä erikseen säädetään taikka kunta tai hyvinvointialue erityisestä syystä yksittäistapauksessa toisin päättää. Tällöin eduksi katsotaan kokemus eläintautilain täytäntöönpanoon, elintarvikkeiden turvallisuuden valvontaan ja eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvien virkatehtävien hoidosta.

Edellä mainitut pätevyys tarkastetaan ennen virkaan tai viransijaisuuteen valitsemista hakijan toimittamista asiakirjoista tai mikäli kirjallista asiakirjaa ei ole vielä käytettävissä, varmistetaan kelpoisuus eläinlääkärirekisterin internet -hakupalvelusta.

Eläintenhoitajalta edellytetään eläintenhoitajan- tai klinikkaeläinhoitajan tutkintoa tai vastaavaa tutkintoa.

Ammattiharjoittamislain 18 §:n mukaan eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan, ja työnantajan on luotava tälle edellytykset. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle on laadittu koulutussuunnitelma, jota päivitetään vuosittain. Eläinlääkintähuollon osalta tämä koskee myös eläintenhoitajaa. Koulutussuunnitelma sisältää ammatillista koulutusta sekä lainsäädäntöön, tietoturvaan, työhyvinvointiin ja varautumiseen liittyvää koulutusta. Koulutukseen on varattu määrärahaa. Koulutustavoitteena on 8 koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviä voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä ja pätevyys ylläpitoa.

5 Tietojärjestelmät

Eläinlääkinnän vastaanotot ja toimistot on liitetty Inarin verkkoon joko kiinteästi tai etäyhteydellä. Kaikille eläinlääkäreille ja eläintenhoitajalle, sijaiset mukaan lukien, annetaan työskentelyn alkamisen yhteydessä oikeudet viranhoidossa tarvittaviin verkkoyhteyksiin, intranet-sivuille, yhteiseen potilasohjelmistoon ja sähköpostiin. Jokaiselle vakituiselle työntekijälle on oma työasema ja matkapuhelin, sijaisilla/osa-aikaisilla yhteiskone ja omat puhelimet.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 13 §:n mukaan palveluiden järjestäjä vastaa sen toiminnassa syntyneiden potilasasiakirjojen säilyttämisestä yksittäisten eläinlääkäriammattin harjoittajien sijasta. Eläinlääkintähuollon käytössä on yhteinen selainpohjainen potilasohjelmisto KliniQ. KliniQ:n yksikkökohtaisena pääkäyttäjänä on vastaava praktikkoeläinlääkäri (valvontaeläinlääkäri). Ohjelmistoon on käyttöoikeudet kaikilla eläinlääkäreillä, heidän sijaisillaan ja terveysvalvonnan johtajalla.

Valtakunnallisia tietojärjestelmiä käytetään työtehtävien edellyttämässä laajuudessa. Viranhaltijat anovat Pääsynhallinnassa niihin virkatehtävissään tarvitsemansa käyttöoikeudet. Näitä tietojärjestelmiä ovat muun muassa Eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä ELTE, Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, Eläintietojärjestelmä, Nautarekisteri, Koirarekisterin viranomaissovellus, Eläintenpitokieltorekisteri ja valvonnan viranomaisstranet Pikantti, joka on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu. Kaikki virkaeläinlääkärit anovat käyttöoikeudet vähintään Pikanttiin. Edellä mainittuja tietojärjestelmiä hallinnoi Ruokavirasto.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla ja eläinlääkäreillä on käytössään terveydenhuollon seurantajärjestelmiä. Nasevaan eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmään tallennetaan terveydenhuollon sopimustilojen toimenpiteet. Sovelluksen omistaa ja sitä ylläpitää Eläinten Terveys ry ETT. Praktikkoeläinlääkäreillä on käyttöoikeudet Nasevaan. Eläinlääkinnän sijaisille haetaan sijaisuuden ajaksi sijaisoikeudet tarvittaessa.

Eläinten sisämarkkinakaupan sekä EU:n ulkopuolisia maita koskevan tuonnin ja viennin valvonnan tietojärjestelmänä on käytössä TRACES (Trade Control and Expert System). Järjestelmä toimii internetissä ja sitä ylläpitää Euroopan komissio. Järjestelmää käyttävät viranomaiset ja toiminnanharjoittajat.

Kunnan yleisiin tietojärjestelmiin liittyvissä paikallisissa ongelmatilanteissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä LapIT tukipalveluihin osoitteessa <https://www.lapit.fi/> (itsepalveluportaali) tai soittamalla palvelunumeroon 0201 555 222

6 Eläinlääkintähuollon raportointi

Jokainen suoritteen toteuttaja toimittaa laatimansa eläinsuojelutarkastuskertomukset ja päätökset tiedoksi Ruokavirastolle käyttämällä asiointipalvelun verkkolomaketta. Myös tarkastusyritykset ilmoitetaan, jotta kaikki eläinsuojelutyö tulee näkyviin. Suoritteen toteuttaja raportoi eläinten zoonoosi- ja vapaaehtoisen terveystarkastuksen käynnit Ruokavirastolle.

Epäillyt ja todetut eläintaudit raportoidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Eläinterveysviranomaisen raportointivelvollisuudesta on säädetty eläintalain (76/2021) 22 §:ssä. Eläintaudeista tulee raportoida Ruokavirastolle. Sellaisista eläintaudeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle, tulee ilmoittaa asianomaiselle hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, raportoidaan terveystarkastuksen johtajalle, joka vastaa laskutuksesta. Tarkastuksen suorittaja (praktikko) toimittaa tarkastusta koskevat tiedot suorituksen syntymisen jälkeen terveystarkastuksen johtajalle, joka huolehtii korvausten maksuunpanosta ja edelleen laskutuksesta.

Valvontaeläinlääkäri toimittaa vastaavat tiedot kalenterikuukausittain terveystarkastuksen johtajalle. Suoritteisiin liittyvät matkakustannukset kirjataan matkalaskujärjestelmään. Muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedet ym. ovat terveystarkastuksen johtajan ja valvontaeläinlääkärin vastuulla.

Kaikista eläinlääkinnän suoritteista toimitetaan v. 2026 alkaen yhteenveto kaksi kertaa vuodessa terveystarkastuksen johtajalle suoritelmäärien tilastointia ja seurantaa varten. Suoritteita seurataan välitilinpäätöksen ja tilinpäätöksen yhteydessä, josta käyvät ilmi valvontatehtävien lukumäärä, sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläin-vastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuoden 2025 osalta Pikanttiin erillisen ohjeistuksen mukaisesti ja tämän jälkeen vuosittain VYHAan.

7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Inarin ja Utsjoen kuntien alueella eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä vastaa Inari-Utsjoki ympäristöterveydenhuollon ja maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alue. Järjestäjän tehtävistä huolehtii Inarin kunnan ympäristöjaosto. Ympäristöjaosto on kokouksessaan 3.12.2025, § 11, tehnyt päätöksen eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta ja 17 § mukaisista täydentävistä palveluista.

7.1 Eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuu

Yhteistoiminta-alueella on eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisten eläinlääkäripalvelujen viimekätinen järjestämisvastuu. Inari-Utsjoen yhteistoiminta-alueen resurssitarpeen kartoitus (eläinmäärät) on tämän suunnitelman liitteenä.

Matkailusesongin aikana alueelle tulee runsaasti lemmikkieläimiä myös matkailijoiden mukana. Järjestäjällä on viimesijainen vastuu järjestää näille eläimille mahdollisuus saada hoitoa ympärivuorokautisesti. Inari-Utsjoki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu eläinlääkintähuoltolain 9 §:n nojalla on laajuudeltaan eläinlääkintähuoltolain 8 §:n listauksen mukainen. Järjestämisvastuu kattaa yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut.

Järjestämisvastuun laajuuden arvioinnin yhteydessä toteutettiin kysely alueen yksityisille eläinlääkäripalvelujen tuottajille. Kysely suunnattiin tiedossa olevalle ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ja lähikunnissa toimivalle yksityiselle eläinlääkärille. Vastausta kyselyyn ei saatu. Tiedossa kuitenkin on, että kyseisellä eläinlääkärillä ei ole alueella pysyvää vastaanottoa.

Yksityisen eläinlääkärin palvelut ovat pääasiassa muutamalle paliskunnalle tuotettavat loislääkintäpalvelut erotuskaudella.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisen luettelon kaikkien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen alueelliseen järjestämisvastuuseen on todettu olevan tarpeellista kyseisten palvelujen riittävän alueellisen ja ajallisen saatavuuden, eläinlääkintähuollon oman palvelutuotannon kokonaisuuden ylläpitämisen sekä laissa järjestäjälle säädyttyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Näitä ovat muun muassa eläintautivalmius ja valvontatehtävät. Kriittisin tehtävä on päivystys, jonka toimivuus edellyttää riittäviä eläinlääkäriresursseja. Riittävä päiväaikaisen praktiikkatyön määrä varmistaa eläinlääkäreiden pysyvyyttä ja siten päivystysten toimivuutta.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaiset eläinlääkäripalvelut palvelukohtaisine perusteluineen ovat:

- 1) Yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi; välttämätön osa muita järjestämisvastuuseen kuuluvia eläinlääkäripalveluita (mm. rokotus), joten kuuluu aina järjestämisvastuuseen.
- 2) Kissojen ja koirien tunnistusmerkintä; koiran tunnistusmerkintä on lakisääteinen velvollisuus koirien omistajille, joten on välttämätöntä varmistaa palvelun saatavuus kaikissa tilanteissa. Koirien ja kissojen tunnistusmerkintä on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnassa on varauduttava tunnistusmerkitsemään kerralla suuri määrä eläimiä, joten on tärkeää varmistaa, että kunnaneläinlääkärit voivat toimia tässä tehtävässä.

3) Eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen, sillä eläinterveyskäynnit koskevat tuotantoeläimiä ja ne toteutetaan pääasiassa osana terveydenhuoltokäyntejä.

4) Rokotus; Rokotukset ovat olennaisia infektioautien ehkäisyssä. Vähentämällä infektioautien esiintymistä edistetään sekä eläinten että ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Kansanterveyttä edistetään rokottamalla eläimiä vaarallisia zoonooseja kuten rabiasta vastaan sekä vähentämällä muiden eläintautilien esiintymistä, ja siten mikrobilääkkeiden käyttöä infektioautien ja niiden jälkitautien hoidossa. Kansanterveydellisistä syistä on varauduttava ihmisten ja eläinten välillä leviävien tarttuvien tautien (kuten rabies, leptospira) ennaltaehkäisyyn nopeasti käynnistettävillä rokotuksilla. Tämän vuoksi palvelun on kuuluttava järjestämisvastuuseen. Rokottaminen on sisällytettävä järjestämisvastuuseen myös siksi, että muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintautilvalmiuden vuoksi on varauduttava tarvittaessa rokottamaan kerralla suuri määrä eläimiä esimerkiksi epidemiatilanteessa, tai laittomasti maahantuotuja eläimiä.

5) Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet; ihmisten ja eläinten välillä leviävät loiset (muun muassa heisimadot ja suolinkaiset) on voitava estää, palvelun riittävydestä on huolehdittava ja mahdolliseen nopeaan lääkitystarpeen lisääntymiseen on varauduttava sisällyttämällä palvelu järjestämisvastuuseen. Vähentämällä loistautien esiintymistä edistetään eläinten terveyttä ja hyvinvointia koko Suomessa. Tiedut loistaudit ovat zoonooseja, ja siten loisten häädöllä ja ehkäisyllä edistetään myös kansanterveyttä. Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintautilvalmiuden näkökulmasta on varauduttava lääkitsemään kerralla suuri määrä esimerkiksi laittomasti maahantuotuja eläimiä. 6) Suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaatavuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen; suun terveydenhuollon peruspalvelujen ajallinen riittävyys on varmistettava koko alueella sisällyttämällä ne järjestämisvastuuseen. Suun terveydenhuollon järjestäminen on viime sijassa järjestäjän vastuulla. Kunnallisessa eläinlääkintähuollossa tarjottavat suun terveydenhuoltoon liittyvät perustoimenpiteet eivät merkittävästi vaikuta markkinoiden toimintaan. 7) Sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen. 8) Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettävillä naudoilta, sioille, lampaille, vuohille ja poroille; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

9) Kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle; kuuluu järjestämisvastuuseen aina tuotantoeläinten osalta. Muiden eläinlajien kohdalla perusleikkaukset ovat tarpeen palvelutuotannon kokonaisuuden turvaamiseksi ja kirurgisten taitojen ylläpitämiseksi. Kissojen osalta toimenpide on tarpeen myös kissapopulaatioiden syntymisen estämiseksi. Kissojen hallitsematon lisääntyminen ja kissan päätyminen kulkukissaksi johtavat eläinten hyvinvointiongelmiiin. Lisäksi kissat voivat levittää eläintauteja ja zoonooseja, mikä vaarantaa eläinten ja ihmisten terveyttä.

10) Sairaalan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin; kuuluu olennaisena osana kiireelliseen eläinlääkäriinapuuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

11) Sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksumahaleikkaus; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

12) Perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkahoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon; kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriinapuuun ja kuuluu siten lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

13) Synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus; kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriinapuuun ja kuuluu siten lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen

14) Eläimen lopetus. Kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriinapuuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

7.2 Palveluiden järjestämistapa

Eläinlääkäripalvelut tuotetaan omana palveluna.

Lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi yhteistoiminta-alueella on 4 praktikkoeläinlääkäriä ja 1 valvontaeläinlääkäriä vakituista virkaa. Eläinlääkintähuollon toiminnot on keskitetty Ivalon yhteisvastaanotoille sekä Utsjoen vastaanotolle, jossa työskentelee eläinlääkäri tarpeen mukaan 2-6 päivää/kk.

Eläinlääkäripäivystys virka-ajan ulkopuolella järjestetään omana palveluna. Päivystysaikoina palvelee keskitetty, maksullinen puhelinnumero, jotka on tarkoitettu kiireellisiä hätätapauksia varten. Päivystys toteutetaan pääsääntöisesti sekäpäivystyksenä eli sama eläinlääkäri hoitaa sekä pien- että suurelänpotilaat.

7.3 Eläinlääkäripalveluiden saatavuus

Eläinlääkäripalvelut järjestetään niitä kotieläimiä varten, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka on Inari-Utsjoki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Eläinten pitopaikassa annettavat eläinlääkäripalvelut ovat saatavilla alueella pidettäviä kotieläimiä varten, mukaan lukien hevoset, jotka ovat ylläpidossa alueella. Kiireellistä eläinlääkäriinapua annetaan kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille.

Järjestämisvastuu ei koske kiireettömän hoidon osalta ulkopaiikkuntalaisia, mukaan lukien vapaa-ajan asuntojen omistajia, joiden virallinen kotikunta on muualla. Mikäli tällaisia asiakkaita kuitenkin tulee, luokitellaan heidän saamansa palvelut täydentäviksi palveluiksi.

Eläinlääkäreiden ajanvaraukseen on hankittu keskitetty ajanvarausnumero. Ajanvarausaika on arksin ma-pe 8:30-9:30. Puhelinajan jälkeen puhelut ohjautuvat yhdelle eläinlääkärille, joka vastaa neuvonnasta ja kiireellisen eläinlääkäriinavun koordinoinnista kello 16 asti. Puhelinajan jälkeen osa

eläinlääkäreistä hoitaa ajanvarauspotilaita vastaanotoilla, ja osa suurelaimia niiden pitopaikoissa. Puhelinvuorossa oleva eläinlääkäri koordinoi kiireellistä eläinlääkäriapua.

Eläinlääkintähuollolle on asetettu talousarvion laatimisen yhteydessä suoritettavat tavoitteet, joiden toteutumista seurataan toimintavuoden aikana puolivuositain. Koko vuoden suoritettavat raportoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä. Raportoitavia suoritteita ovat sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanotokäyntien määrät sekä virka-aikana että päivystysaikana, ja viranomaisvalvontakäyntien lukumäärät. Vuonna 2026 tehtävien suurelaimikäyntien kokonaislukumääräksi on arvioitu n. 400-450 ja pieneläinkäyntien kokonaislukumääräksi n. 4500. Tuotantoeläinlääkinnän ja myös seura- ja harraste-eläinten palveluiden tarve ja kysyntä on noussut viime vuosina.

Valtakunnalliseen EHOon on kirjattu eläinlääkäriavun saatavuustavoitteet. Kiireellisen eläinlääkäriavun osalta tavoitteena on, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 %:ssa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettava siten, että 90 %:ssa tapauksista päivystävän eläinlääkäriin matka eläinten pitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Tästä etäisyydestä voidaan poiketa Kainuun ja Lapin maakunnissa sekä saaristokunnissa.

Inari-Utsjoen alueella päivystysvastaanotto on tällä hetkellä ainoastaan Ivalossa. Maantieteellisesti laajalla ja harvaanasutulla Inari-Utsjoen alueella valtakunnallisen EHO:n tavoite ei toteudu, vaan matkaa voi olla enimmillään 200-250 km. Pääsääntöisesti apu on kuitenkin saatavilla 3-4 tunnin sisällä.

Valtakunnalliseen EHOon on kirjattu, että kiireettömän avuntarpeen osalta pitopaikkakäynnin- tai vastaanottoajan tulisi järjestyä kahden viikon sisällä yhteydenotosta. Kiireettömien terveydenhuolto- ja massatyökäyntien, sekä terveille eläimille suoritettavien leikkausten osalta tavoiteaika on alle kolme viikkoa lomakauden ulkopuolella, ja lomakaudella alle kuusi viikkoa. Jos asiakas haluaa palvelut tietyltä eläinlääkäriltä tai tietyntä vastaanottoaikana, voi odotusaika olla pidempikin. EHOon on kirjattu, että hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää eläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelunalle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Inari-Utsjoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella pystytään järjestämään vastaanottoaika pääsääntöisesti kahden viikon sisällä yhteydenotosta. Terveydenhuoltokäyntien, massatyökäyntien ja kiireettömien leikkausten osalta vastaanottoaika järjestyy alle kolmessa viikossa. Kesäloma- ja poroerotuskaudella aikoja joudutaan antamaan pidemmälle ajanjaksolle ja mahdollisesti siirtämään. Asiakkailta on mahdollisuus toivoa palvelut tietyltä eläinlääkäriltä, ja toiveet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Suuri osa yhteistoiminta-alueen asiakkaista saa palvelun alle 50 kilometrin etäisyydeltä. Palvelutarpeesta riippuen etäisyys voi kuitenkin olla jopa 200-250 km, johtuen alueen maantieteellisestä laajuudesta ja harvasta asutuksesta.

Ennakoimattomissa tilanteissa, joissa henkilöstöstä on yllättäen vaje, pyritään ensisijaisesti turvaamaan kiireellistä hoitoa tarvitsevien tuotantoeläinten ja pieneläinten hoito. Tarvittaessa pidätydytään varaamasta aikoja kiireettömää hoitoa tarvitseville potilaille ja perutaan jo varattuina, kiireettömiä aikoja.

7.4 Asiakas palaute ja vahingonkorvaukset

Inarin kunnalla on käytössä sähköinen palautekanava verkkosivuillaan. Sieltä palaute ohjautuu terveysvalvonnan johtajalle. Ei-kirjallisissa valitustapauksissa praktikkoeläinlääkärit ja vastaava praktikko / valvontaeläinlääkäri pyrkivät selvittämään tapahtuneen ja tarvittaessa ohjaavat asiakasta ottamaan yhteyttä terveysvalvonnan johtajaan. Palautteita voi tulla myös kunnan kirjaamon kautta tai sähköpostitse. Kaikki kirjalliset valitukset / yhteydenotot käsitellään, ja niistä annetaan valittajan toivoessa palaute joko sähköisesti tai kirjeellä.

Mikäli valitus koskee terveysvalvonnan johtajaa, valittaja ohjataan ottamaan yhteyttä hänen esihenkilöönsä.

Asioissa, joissa tehdään hallintopäätös, annetaan päätöksen kohteelle oikaisuvaatimus- tai valitusosoitusohjeet.

Tavanomaisissa potilasvahinkoihin liittyvissä korvausasioissa menetellään Inarin kunnan hallintosäännön mukaisesti. Tarvittaessa vahinkotapahtumasta pyydetään lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Mikäli työnantaja todetaan isännänvastuuperiaatteella korvausvelvolliseksi, korvaa työnantajan vastuuvakuutus asianosaiselle koituneen vahingon.

Henkilöstöä koskee lakisääteisten henkilövakuutusten lisäksi kuntatyönantajan vastuuvakuutus, joka kattaa toiminnassa aiheutetut esine-, henkilö- ja varallisuusvahingot, mukaan lukien eläinlääkärin toiminnassa aiheutetut vahingot ja julkista valtaa käytettäessä aiheutetut varallisuusvahingot.

7.5 Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen

Peruseläinlääkäripalveluita, täydentäviä palveluja ja kiireellistä eläinlääkäripalvelua tarjotaan pääsääntöisesti Ivalon yhteisvastaanotolla, Utsjoella tarpeen mukaan 2-6 päivää / kk.

Ivalon vastaanotto soveltuu tilojensa ja varustelunsa puolesta eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen määritellyn palvelutason mukaisesti. Lisäksi Utsjoella voidaan antaa kiireellinen eläinlääkäripalvelu sekä tiettyjä palveluvalikoimaan kuuluvia peruseläinlääkäripalveluja.

Ivalon vastaanotolla on toimistotilat, varastotilaa, odotustilat ja eläinten hoitotilat. Lisäksi on henkilökunnalle sosiaalitilat peseytymis- ja lepotiloihin ja mahdollisuus pestä ja kuivattaa pyykkiä. Tilapäiseen majoittumiseen on soveltuvat asianmukaiset tilat molemmilla vastaanotoilla. Toimistotiloissa on työnantajan puolesta kannettavat tietokoneet ja tulostin/skannerit.

Lääkkeille on sekä kylmäsäilytys- että muuta säilytystilaa. Huumausaineiksi luokitettavat lääkkeet säilytetään lukittavassa kaapissa.

Ivalon vastaanotolla on leikkaustila ja kaksi vastaanottohuonetta. Röntgenille on oma erillinen rakennus vastaanoton vieressä. Väline- ja tekstiilihuoltoa sekä laboratoriotutkimuksia varten on oma tilansa.

Ivalon vastaanotolla on laitteet ja välineet suur- ja pieneläinten tavallisimpien verinäytteiden tutkimiseen sekä mahdollisuus tutkia virtsa- ja erinäytteitä. Vaativammassa analytiikassa tukeudutaan ulkopuolisiin laboratorioihin. Maitonäytteet tilalliset toimittavat tutkittaviksi itse tai mikäli kyseessä on vierasainevalvontaa Ruokaviraston pyynnöstä, maitonäytteet toimittaa tutkittaviksi valvontaeläinlääkäri, praktikkoeläinlääkäri tai terveystarkastaja. Eläinlääkäreiden

ottamat Salmonella- ja muut eläintautinäytteet toimitetaan joko Ruokavirastoon tai sen hyväksymiin ja nimeämiin laboratorioihin. Salmonellanäytteitä tutkitaan Ruokaviraston akreditoimassa, pääsääntöisesti Scanlabin, Seilabin tai Movetin laboratoriossa. Vastustettavien eläintautien kohdalla noudatetaan tarvittaessa Ruokaviraston ohjeistuksia näytteiden toimittamisesta tutkimuksiin.

Siivous ja jätehuolto on järjestetty ja siivouspalveluiden sisältö määritelty molemmilla vastaanotoilla. Eläinlääkäreiden vastuulla on siivota eritetahrat välittömästi ja huolehtia siisteydestä omalta osaltaan. Ivalon vastaanotolla on pakastin, jossa voidaan varastoida tuhkaukseen tai hävitykseen meneviä kuolleita pieneläimiä, sekä tarvittaessa myös näytteitä ennen niiden lähettämistä tutkittavaksi.

Ivalon vastaanotolla on vartiointipalvelu, mutta murtosuojaus ja nauhoittava kameravalvonta on vielä selvittelyn alla. Turvallisuuspalveluiden käyttämisestä on vartiointiliikkeen kanssa sopimus Ivalon vastaanotolla. Vartijan hätäkutsupainikkeet ovat olemassa, mutta niiden siirtäminen uudelle toimijalle on selvittelyssä.

Eläinlääkäreillä on mahdollisuus kutsua vartija vastaanotolle myös etukäteen.

7.6 Kiireellinen eläinlääkärintapio

Kiireellistä eläinlääkärintapiota annetaan kaikille yhteistoiminta-alueella oleville kotieläimille. Kiireelliseen eläinlääkärintapiota kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireellistä eläinlääkärintapiota ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ahyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset operaatiot niiltä osin, kun niitä pystytään peruseläinlääkärikoulutuksella ja ilman erikoisvälineitä suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa. Keisarinleikkaukset märehitijöille, ja myös koirille ja kissoille suoritetaan kunnaneläinlääkärin toimesta, ellei leikkausta tarvitsevia pieneläimiä pystytä lähettämään jatkohoitoon klinikalle.

Pieneläinten luunmurtumissa suoritetaan välttämätön immobilisaatio. Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkärintapiota. Kiireellisen eläinlääkärintavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Päivystys toteutetaan sekapäivystyksenä eli sama eläinlääkäri hoitaa sekä pien- että suuren eläinpotilaat. Mikäli kaikki virat ovat täytettynä, kuuluu päivystysrenkaaseen neljä-kuusi eläinlääkäriä (osa osa-aikaisia). Päivystyspiireihin ei ole tiedossa muutoksia vuonna 2026.

Tuotanto- ja lemmikkieläinpäivystystä ei ole eriytetty, koska päivystysaikana hoidettavien eläinten määrä on sellainen, ettei erillispäivystysten järjestäminen yhteistoiminta-alueen omana toimintana ole tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta. Eriyttäminen edellyttäisi päivystyspiirien tarkastelua yhtä yhteistoiminta- aluetta laajemmalla alueella.

Aiemmin on keskusteltu maakunnallisesta yhteisestä päivystyksestä, mutta työtä toteutuskelpoisen mallin rakentamiseksi ei ole toistaiseksi käynnistetty. Päivystyspalvelut ovat tällä hetkellä asiakkaiden saavutettavissa kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisen etäisyyden päässä.

Valvontaeläinlääkäri ei osallistu päivystykseen kuin poikkeustapauksissa. Kiireelliset eläinsuojelulain mukaiset virkatehtävät päivystysaikana hoitavat päivystävät praktikkoeläinlääkärit. Kaikki päivystävät eläinlääkärit ovat virkasuhteessa kuntaan, joten heillä on toimivalta eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa.

Päivystykseen on järjestetty keskitetty puhelinpalvelu asiakkaiden yhteydenottoja varten.

7.7 Eläinterveyskäynnit, terveydenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat.

Terveydenhuoltokäyntejä tehdään tarvittaessa kaikille kotieläintiloille riippumatta siitä, onko niiden terveydenhuollolle valtakunnallista ohjelmaa. Valtakunnallinen eläinten terveydenhuolto-ohjelma on määritelty eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) 6 §:ssä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Tiloilla on taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuolto-sopimusten solmiminen eläinlääkäriin kanssa, ja sopimuksiin kuuluvien tarkastuskäyntien toteuttaminen ajoissa ja vaaditussa laajuudessa. Terveydenhuoltokäyntien tiheys riippuu tilakoosta ja siitä, luovutetaanko valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelmaan kuuluvalla tilalla lääkkeitä varalle. Lääkkeiden varalle luovuttaminen edellyttää tiheämmin tehtäviä terveydenhuoltokäyntejä. Vastuu terveydenhuollon käyntitiheyden noudattamisesta on tilalla. Yhteistoiminta-alueen praktikkoeläinlääkäriresurssit on mitoitettu siten, että henkilöstöä on riittävästi kaikkiin tuotantoeläinten terveydenhuoltotehtäviin. Tämänhetkisinä eläinlääkäriresursseilla tähän tarpeeseen pystytään vastaamaan.

Toimialueen kaikilla nautatiloilla on tämänhetkisten tietojen mukaan voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset (sikatiloja ei ole).

7.8 Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut

Inari-Utsjoen yhteistoiminta-alue on ns. markkinapuutosaluetta ja tarjoaa täydentävinä eläinlääkäripalveluita siinä laajuudessa kuin niitä tarjottiin jo ennen lakimuutosta.

Täydentävien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen palvelukokonaisuuteen on tarpeellista palvelutuotannon kokonaisuuden ylläpitämiseksi ja laissa järjestäjälle säädyttyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Näiden palveluiden tarjoaminen on asiakkaan etu, ja joissakin tilanteissa perusteltua myös eläinsuojelullisista syistä, kun välttää eläimen kuljettamiselta pitkienkin etäisyyksien päähän. Tällaisia täydentäviä palveluita ovat esimerkiksi tietyt eläimen hengen pelastamiseksi tehtävät hätäleikkaukset ja paremmat diagnostiset menetelmät kuten kuvantamistutkimukset. Täydentävien palveluiden tarjoamisella on osaltaan vaikutusta myös kunnaneläinlääkäriin työn houkuttelevuuteen ja mielekkyyteen, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tehdä ajanmukaista praktiikkaa, ja auttaa säilyttämään kunnaneläinlääkäriin virat ammatillisesti vetovoimaisina.

Yhteistoiminta-alueella tarjottavat täydentävät palvelut perusteluineen ovat:

- 1) Kuvantamistutkimus tilanteissa, joissa sairaan eläimen asianmukainen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi sitä edellyttää. Viivytyksetön kuvantamistutkimus on usein tarpeen asianmukaisen diagnoosin ja jatkohoidon tarpeen määrittämiseksi annettaessa kiireellistä eläinlääkäripalvelua. Tällaisia tutkimuksia voivat olla esimerkiksi ultraääni ja röntgentutkimukset.
- 2) Leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa, kuten esim. keisarinleikkaus koirille. Leikkaushoidon viipyminen voi aiheuttaa eläinsuojelullisen ongelman tai hengenvaaran, mikäli eläin ei ole kuljetuskuntoinen. Muut leikkaukset, jotka tukevat hätäleikkauksissa tarvittavan osaamisen ylläpitämistä.
- 3) Traumojen ja kasvaimien johdosta tehtävät amputaatiot, kuten häntä- varvas-, korva- amputaatiot
- 4) Reponoinnit, esimerkiksi lonkkaluksaatio
- 5) Pehmytkudoskirurgia (mm. sterilisaatio koiralle, pyometra, isojen kasvaimien poisto, torsion leikkaus, erilaiset tyräleikkaukset)
- 6) Vaurioituneiden, tulehtuneiden tai virheasentoisten eli eläimille kipua tai terveyshaittaa aiheuttavien hampaiden poisto
- 7) Veri- ja virtsa-analyysit 8§ kohtaa 10 laajemmin. Analysointi on tarpeen eläimen sairauden syyn selvittämiseksi ja hoitotarpeen arvioimiseksi.
- 8) Kissojen ja koirien terveyden-/sairaudenhoidon kannalta olennaiset säännölliset pistoshoidot
- 9) Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä tavallisimpien lisääntymisongelmien hoito. Tällaisiin kuuluvat esim. hevosten ja koirien kuvantamalla tehdyt tiineystarkastukset.

7.9 Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu

Kunnaneläinlääkärit perivät tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista virkaehtosopimuksessa määrätyn palkkion, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suoritetuista toimenpiteistä, sekä matkakustannustensa korvaus. Lisäksi kunnaneläinlääkärit perivät korvauksen omistamiensa laitteiden käytöstä sekä korvauksen käyttämistään lääkkeistä ja tarvikkeista aiheutuneista kustannuksista. Suurin osa vastaanotoilla olevista laitteista on kunnan, ja niiden käytöstä peritään laitemaksu kunnalle.

Inarin kunta subventoi eläinten pitopaikoissa tarjottavien palveluiden käyntipalkkioita ja matkakustannuskorvauksia tietyin rajauksin, koska joidenkin tilojen etäisyydet toiminta-alueella ovat merkittävästi suuremmat kuin muilla ja siten eläinlääkäripalveluista katsotaan aiheutuvan sellaisia kustannuksia, jotka asettavat ko. tilat eriarvoiseen asemaan.

Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaan eläinlääkäripalvelujen järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan, järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla.

Inari-Utsjoki yhteistoiminta-alueella peritään klinikka- ja laitemaksuja, joiden suuruus on määritelty ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa. Klinikkamaksut on porrastettu toimenpiteen vaativuuden ja siihen kuluvat ajan mukaan. Maksutaksa päivitetään tarvittaessa, ja sen hyväksyy Inarin kunnan tekninen lautakunta. Klinikka- ja laitemaksut peritään suoraan Inarin kunnalle kunnan hallinnoimalla kassajärjestelmällä tai laskulla.

Täydentävien palveluiden osalta asiakkaan maksama kokonaishinta on alueella vakituisesti asuville kunnallisen eläinlääkäritaksan mukainen.

Ulkopaikkakuntalaisille kaikki kiireettömät palvelut hinnoitellaan markkinaperusteisesti. Kokonaishinta kattaa palveluun liittyvät kustannukset.

Markkinaperusteisen hinnan määrittelemiseksi on laskettu eläinlääkinnän tuntihinta, jossa on otettu huomioon toimintaan liittyvät välittömät ja välilliset kustannukset. Asiaksmaksussa eläinlääkäriin perimä osa määräytyy taksakortin mukaisesti, kuten järjestämisvastuuseen kuuluvassa palvelussa. Lisäksi maksu sisältää kunnalle tuloutuvan osan kunnan taksapäätöksen mukaisesti.

7.10 Julkisin varoin tuettuja eläinlääkäripalveluita koskevan avoimuusvelvoitteen ja raportoinnin toteuttaminen

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 33 §:n mukaan järjestämisvastuuseen kuuluvien julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalvelujen tuottajaan sovelletaan, mitä eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetussa laissa (19/2003, avoimuuslaki) säädetään eräiden yritysten velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa tai laatia eriyttämislaskelma yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, erilliskirjanpitoon liittyvästä avoimuusvelvollisuudesta, tietojen säilyttämisestä ja kokoamisesta sekä ministeriön ja muiden viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista. Julkisin varoin tuotettujen eläinlääkäripalvelujen järjestäjää koskee velvoite eriyttämislaskelman laatimisesta. Laskelma laaditaan kultakin tilikaudelta, ja siitä tulee ilmetä eläinlääkäripalveluiden tuotot ja kulut.

Eriyttämislaskelmaan tulee sisällyttää tuottoina kaikki järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista kertyneet tuotot. Näistä tuotoista vähennetään vastaavasti kaikki palvelujen tuottamisesta aiheutuvat muuttuvat kulut sekä palvelutoimintaan kohdistettavissa oleva osa kiinteistä kuluista.

Eläinlääkintähuoltolain 33 §:n 2 momentin mukaan kunnan/järjestäjän tulee koota ja kuvata tiedot palkkioista, joita kunnaneläinlääkärit ovat perineet järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista, vähennettyinä palkkioiden hankkimiseen kohdistuvilla kuluilla. Tuotot tarkoittavat eläinlääkäreiden perimiä käynti-, vastaanotto- ja toimenpidepalkkioita järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista. Mikäli samalla käynnillä on tuotettu sekä järjestämisvastuuseen kuuluvia että täydentäviä palveluita, käynti- tai vastaanottopalkkio sisällytetään järjestämisvastuun kuluihin. Mikäli koko käynti on ollut täydentävää palvelua terveelle eläimelle, käynti- tai vastaanottopalkkiota ei sisällytetä raporttiin. Laskelmaan ei sisällytetä korvauksia esim. lääkkeistä ja tarvikkeista tai matkakustannusten korvauksia. Eläinlääkärit ilmoittavat palkkiot vuoden ajalta, ja ne liitetään eriyttämislaskelmaan yhteenlaskettuna kokonaissummana. Inarin kunta säilyttää kokoamansa kunnaneläinlääkäreiden palkkioita koskevat tiedot vähintään kymmenen vuoden ajan virallisessa asiakirja-arkistossa. Tietoja ei tarvitse toimittaa, ellei niitä erikseen pyydetä nähtäväksi.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) järjestämisvastuuseen kuuluvia, eläinlääkintähuoltolain 8 §:ssä tarkoitettuja palveluja pidetään SGEI-palveluina (Services of General Economic Interest) eli yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvinä palveluina. SGEI-palveluista on toimitettava kertomus (SGEI-raportti) Euroopan komissiolle kahden vuoden välein. SGEI-raportti toimitetaan pdf-tiedostona MMM:n kirjaamoon. Kunnaneläinlääkärien palkkioita ei sisällytetä maa- ja metsätalousministeriölle toimitettavaan SGEI-raporttiin. SGEI-raportti toimitetaan ensimmäisen kerran vuosia 2026 ja 2027 koskevana.

7.11 Painopistealueet 2026

Yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuollossa huomioidaan eläinlääkintähuollon valtakunnallisen suunnitelman painopisteet. Vuonna 2026 käynnistyy aluehallintouudistus, joka tuo merkittäviä muutoksia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan. Uusien organisaatioiden käynnistysvaiheessa ei eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle ole valtakunnallisessa suunnitelmassa asetettu varsinaisia painopisteitä, vaan pyritään varmistamaan perustehtävien mahdollisimman häiriötön hoito.

Kunnille on asetettu vuodeksi 2026 yksi eläinlääkintähuollon painopiste:

Kuntien tulee varmistaa uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutuminen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

Paikallisina toimina ovat eläinlääkintähuoltolakia koskeviin ohjaustilaisuuksiin osallistuminen, toiminnan sopeuttaminen uuden lain vaatimuksiin ja raportoinnin kehittäminen niin, että eläinlääkintäpalveluita koskevat avoimuusvelvoitteet täyttyvät.

8 Valvontatehtävien järjestäminen

8.1 Valvontamäärät ja niiden vaatimat resurssit

Yhteistoiminta-alueen resurssitarpeen kartoitus on liitteenä 1.

Talvisesongilla suuri työllistäjä on porotalous ja valjakkokoiratarhat. Kesämatkailusesongin aikana alueelle tulee runsaasti lemmikkieläimiä matkailijoiden mukana. Järjestäjällä on viimesijainen vastuu järjestää näille eläimille mahdollisuus saada hoitoa ympärivuorokautisesti.

Vuonna 2026 on arvioitu tehtävän noin 30-35 suunnitelmallista eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tarkastusta valvontaeläinlääkäreiden toimesta. Näiden lisäksi ennakoimaton määrä seurantatarkastuksia ja ilmoituksiin perustuvia tarkastuksia sekä eläintautilain mukaisia tehtäviä (mm. laitton maahantuonti)

Maidontuotantotilojen hygieniatarkastusten lukumääräisenä tavoitteena on 2 tarkastusta vuonna 2026.

Päivystysaikaiset virkatehtävät kuuluvat päivystävälle eläinlääkärille.

8.2 Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

Valvontaa suoritetaan tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Näitä viranomaisia ovat terveysvalvonta, rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja sosiaalityö. Valvontaa on suoritettu myös yhteistyössä läänineläinlääkäreiden (1.1.2026 valtioneälinlääkäri) kanssa. Eläimiin liittyvien ruokamyrkytyspäilyjen ja zoonoositapausten yhteydessä yhteistyötä tehdään hyvinvointialueen tartuntatautilääkärin ja hygieniahoitajan kanssa. Valvontaeläinlääkäri kuuluu yhteistoiminta-alueen epidemiaselvitystyöryhmään. Yhteistyötä on kuvattu tarkemmin sektorikohtaisissa kappaleissa.

8.3 Valvontatehtävistä perittävät maksut

Valtio on sitoutunut hankkimaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tämän valvonnan suorittamisesta kunnalle maksettavista korvauksista säädetään eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 22 §:ssä ja eläinlääkintähuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (351/2025) 3 §:ssä. Eläinlääkintähuoltoasetuksen 3 §:n mukaan järjestäjälle maksetaan valtion varoista korvaus niistä kustannuksista, jotka sille ovat aiheutuneet eläinlääkintähuoltolain 20 §:n 2momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta.

Praktikkoeläinlääkäreille maksetaan valvontatehtävistä korvauksena paikallisen sopimuksen mukaisesti 40 €/h ja virkaehtosopimuksen mukainen kilometrikorvaus. Korvaus maksetaan myös parityönä tehdyistä tarkastuksista. Parityön perusteita ovat työturvallisuus- tai oikeusturvasyyt. Etenkin kohteet, joiden mittakaava on suuri, ja/tai tiedossa on muutoin haastava kohde (esim. väkivallan uhka), ovat sellaisia, joissa parityö on perusteltua. Valvontatehtävään käytettyyn aikaan luetaan toimitusmatka kokonaisuudessaan sekä kyseisen valvontakäynnin suunnitteluun, asiaan perehtymiseen ja raportointiin käytetty aika.

Osa toimijoihin kohdennetusta valvonnasta on maksullista. Toimijalle maksullisia valvontasuoritteita ovat tietyt eläintauteihin liittyvät valvontatehtävät, kuten kunnaneläinlääkäriin tarkastuskäynnin perusteella antamat terveystodistukset ja eläintautisäännösten noudattamatta jättämisestä johtuvat ylimääräiset tarkastukset. Myös osa sivutuotevalvonnasta on toimijoille maksullista. Maksut peritään valtiolle kunnaneläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella. Eläintautilakiin, sivutuotelakiin ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettuun lakiin, eläinten kuljetuksesta annettuun lakiin ja eläinten hyvinvoinnista annettuun lakiin perustuvista kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista. (MMM 973/2024)

Eläinten hyvinvointilain mukaiset maksut on otettu käyttöön vuonna 2025. Eläinten hyvinvointilain 114 §:n mukaan valvontaviranomainen perii maksun valvontatoimista, jotka koskevat hyvinvointilain 50, 57, 58, 60 ja 61 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa todettuja puutteita tai epäkohtia sekä maksun valvontatoimista, jotka koskevat muuta eläintenpitoa, jos muun eläintenpidon valvonnassa todetaan, että annettua määräystä tai kieltoa ei ole noudatettu.

8.4 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautien vastustamisesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/429 (eläinterveyssäännöstö) ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa sekä kansallisessa eläintautilaissa (76/2021) ja sen nojalla annetuissa asetuksissa.

Eläinterveysviranomaisen tekemään tarkastukseen tai tutkimukseen, joka liittyy eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamisen valvontaan, sovelletaan mitä valvonta-asetuksessa (EU 625/2017) säädetään virallisesta valvonnasta.

Zoonoosien seurannasta ja valvonnasta eläimissä ja elintarvikkeissa säädetään elintarvikelain 48 §:ssä. Eläintautien luokittelusta säädetään eläinterveyssäännöstössä ja sen nojalla annetussa tautien luettelointia ja lueteltuja eläinlajeja koskevassa täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/1882. Lisäksi eläintautien luokittelusta on säädetty kansallisessa eläintautilaissa ja sen nojalla annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 325/2021. Vesieläinten osalta kansallisesti torjuttaviksi ja valvottaviksi taudeiksi alttiita lajeja on lueteltu myös komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2021/260 (liite III).

8.5 Eläintautivalmius

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman ohjelmakauden 2025–2028 yhtenä painopisteenä on valmius, varautuminen ja huoltovarmuus. Ympäristöterveydenhuollolle on laadittu varautumissuunnitelma, jossa on kuvattu toimintojen järjestäminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelma menee Inarin kunnan teknisen lautakunnan hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2026 ja se liitetään osaksi kunnan laajempaa varautumissuunnitelmaa.

Tarttuvan eläintaudin epäilyä tai sellaisen toteamista pidetään normaaliajan häiriötilanteena. Kaikilla virkaeläinlääkäreillä on velvollisuus osallistua eläintautien torjuntaan. Häiriötilanne, kuten epäily tarttuvasta eläintaudista, voi alkaa virka-ajan ulkopuolella, jolloin jokaisella päivystävällä virkaeläinlääkärillä on velvollisuus toimia. Tavoitteena on, että kaikilla virkaeläinlääkäreillä on perustiedot siitä, miten tautiepäilytilanteessa toimitaan.

Häiriötilanteessa taudinvastustustoimet priorisoidaan kiireettömien tehtävien edelle. Välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoitaminen pyritään varmistamaan myös normaalista poikkeavissa tilanteissa.

Eläintauti- ja zoonoosivalmiudesta vastaa normaalioloissa virka-aikana pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ja yksi praktikko toimivat valmiuseläinlääkäreinä. Valmiuseläinlääkärit ovat eläintautien vastustustyöhön lisäkoulutusta saaneita eläinlääkäreitä. Tavoitteena on, että kaikki yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit osallistuvat eläintautivalmiutta ylläpitäviin koulutuksiin.

Ruokavirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriin suorittamaan erikseen määriteltäviä, eläintautilaissa kunnaneläinlääkärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella, jos kyseessä on a-c luokan tauti, uusi tauti tai muu torjuttava eläintauti, taikka jos valvottavaa eläintautia esiintyy poikkeuksellisen laajasti. Tällaisessa tapauksessa kiireettömiä, ajanvarausperusteisia käyntejä tehdään resurssien salliessa tai siirretään tuonnemmaksi. Kiireellinen eläinlääkäriapu ja päivystystoiminta turvataan tarvittaessa työvuoroja uudelleen järjestelemällä.

Ivalon vastaanotolla ylläpidetään suojavarusteita ja tavanomaisia näytteenottovarusteita äkillisesti ilmeneviä eläintautiepäilyjä varten. Varusteet sisältävät mm. erikokoisia suojahaalareita, suojamaskeja sekä verinäyteputkia, pusseja ja rasioita. Kun epäillään luetteloitua tai uutta eläintautia, tilanteessa edetään pääosin Ruokaviraston ohjeistamalla tavalla. Eläintautitilanteen hoito on tällöin ensisijaista ja kiireettömät potilastapaukset perutaan tai siirretään myöhemmäksi. Laajamittaisessa eläintautitilanteessa pyritään ohjaamaan resurssit tautitilanteen hoitoon ja rajaamiseen jättäen vain tarvittavat resurssit hoitamaan akuuttipotilaita.

8.6 Eläintautiepäilyt ja tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä syntyy yleensä joko pitopaikassa eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Epäilyn kynnys on syytä pitää alhaisena.

Eläintautilain 22 §:n mukaan, jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tauti, uusi tauti tai muu ilmoitettava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa 19 §:n (toimijan ilmoitus eläinterveysviranomaiselle) tai 20 §:ssä (eläinlääkäriin ilmoitus eläinterveysviranomaiselle) tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta Ruokavirastolle. Epäselvissä tapauksissa tulee aina olla yhteydessä Ruokavirastoon. Luetteloiduilla eläintaudeilla tarkoitetaan eläintauteja, jotka on eläinterveyslainsäädännössä luokiteltu luokkiin a-e. Muihin ilmoitettaviin eläintauteihin kuuluvat edellä mainittuihin luokkiin kuulumattomat muut torjuttavat ja valvottavat eläintaudit, joiden esiintymisen seuranta on tarpeen ihmisten tai eläinten terveyden suojaamiseksi taikka eläinten tai tuotteiden kaupan tai viennin turvaamiseksi.

Ilmoitus tehdään välittömästi, jos se koskee a-luokan tautia ja heti, kun se on käytännössä mahdollista, jos se koskee muuta luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia. A-luokkaan kuuluvat vakavat eläintaudit, joita EU:ssa ei pääsääntöisesti esiinny. Näitä ovat muun muassa suu- ja sorkkatauti, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto, korkeapatogeeninen lintuinfluenssa ja Newcastle'n tauti.

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily tai lainsäädännön nojalla vastustettava tai uusi eläintauti on todettu, Ruokavirasto antaa pitopaikalle päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Kiireellisessä tilanteessa kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisesti voimassa olevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätös on välittömästi alistettava Ruokaviraston ratkaistavaksi. Ruokavirasto johtaa eläintaudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä. Kunnaneläinlääkäri huolehtii taudintorjuntapäätösten täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä.

Tautiepäilyistä ja sen toteamisesta ilmoitetaan Ruokaviraston lisäksi myös yhteistoiminta-alueen valvontaeläinlääkäreille. Vastaavasti valvontaeläinlääkäri ilmoittaa tietoonsa tulleista eläintautitapauksista lainsäädännön mukaisesti Ruokavirastolle, asianosaisille kunnaneläinlääkäreille, terveysviranomaisille (zoonoosit) ja terveysturvallisuuden johtajalle.

Kunnaneläinlääkäriin tulee eläintautilain 22 §:n nojalla ilmoittaa kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintaukeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle. Ilmoitettavat taudit on lueteltu asetuksen 325/2021 20 §:ssä (Maa- ja metsätalousministeriön asetus muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaukeista,

eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta). Ilmoitus tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on tehtävä viimeistään seuraavana arkipäivänä, ja jos kysymys on raivotaudista tai pernarutosta, ilmoitus on tehtävä viipymättä. Inar-Utsjoki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ilmoitus tehdään Lapin hyvinvointialueen Laphan tartuntatautilääkärille.

Kunnaneläinlääkärit toimittavat kuukausittain, seuraavan kuun 15. päivään mennessä Ruokavirastolle yhteenvedon kaikista virka-alueellaan todetuista luetteloiduista taudista, uusista taudista ja muista ilmoitettavista eläintaukeista. Kuukausiyhteenvedon pohjana käytetään Ruokaviraston nettisivuilla olevaa lomaketta.

8.7 Eläintaukeja tutkivat laboratoriot

Viranomaisvalvonnan ja muiden viranomaistoimien yhteydessä otettujen näytteiden tutkimukset suoritetaan Ruokavirastossa tai Ruokaviraston nimeämässä virallisessa laboratoriossa. Salmonellanäytteet toimitetaan tutkittavaksi Scanlabin, SeiLabin tai Movetin laboratorioon.

8.8 Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen terveysturvallisuusvalvonta

Eräille lakisääteisesti vastustettaville eläintaukeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysturvallisuuden vähimmäistasosta (maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista 316/2021). Pakollinen salmonellavalvonta koskee munintakana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja nautaeläimiä sperman keräysasemalle toimittavia, tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja sekä nautojen ja sikojen pitopaikkoja, joissa on sperman keräysaseman toimintaan liittyvä karanteenitila. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysturvallisuuteen lampaiden ja vuohien maedivisnan tai kalojen BKD:n varalta.

Inari-Utsjoki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei ole tällä hetkellä asetuksen 316/2021 piirissä satunnaisesti keinosiemennyssonneja tuottavia tiloja. Nautojen pitopaikat, jotka luovuttavat / myyvät raakamaitoa suoraan kuluttajille yli 2500 kg vuodessa, kuuluvat zoonoosiasetuksen nojalla salmonellavalvonnan piiriin. Yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole

tiedossa tällaisia tiloja. Yhteistoiminta-alueella ei ole maedivisna -valvontaohjelmaan kuuluvia lampoloita. Tarkastuskäynnit ja näytteenotot kuuluvat ensisijaisesti valvontaeläinlääkäriin tehtäviin. Salmonella- ja terveystalvonnasta saadut tiedot raportoidaan Ruokavirastolle.

Yhteistoiminta-alueella on kotitarvekanaloita, jotka tämänhetkisten tietojen mukaan tuottavat munia vain eläintenpitäjän omaan käyttöön. Valvonnassa tullaan kiinnittämään huomiota siihen, onko toimialueella kananpitäjiä, jotka luovuttavat munia kuluttajille. Käytännössä kananmunien luovuttamisen osalta tieto toiminnasta voi tulla esiin eläinsuojeluvalvonnan tai muun elintarvikevalvonnan yhteydessä. Mikäli todetaan, että kyseessä on zoonoosiasetuksen 19 §:n mukainen pienimuotoinen toiminta, pyritään toiminta saamaan salmonellavalvonnan piiriin

8.9 Vesiviljelylaitosten valvonta

Yhteistoiminta-alueella on yksi vesiviljelypaikka, Luonnonvarakeskuksen Inarin kalanviljelylaitos ja toimintaan liittyvät luonnonravinnelammikot. Vesiviljelylaitosten valvontaa suoritetaan riskiperusteisesti Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Valvova viranhaltija on valvontaeläinlääkäri. Vesiviljelypitoaikkojen valvonnasta ja eläintautien seurannasta saadut tiedot lähetetään Ruokavirastolle.

8.10 Keinollisen lisääntymisen valvonta

Eläinten keinollisen lisääntymisen valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että pitoaikka täyttävää hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimuksia ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Ruokavirastoon vuosittain.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei ole hyväksyntää edellyttäviä nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien sukusolujen pitoaikoja tai hevoseläinten sperman-keräysasemia.

8.11 Muu eläintautivalvonta

A-c -luokan taudin, uuden taudin tai muun torjuttavan eläintaudin kasvaneen leviämishukan vuoksi voidaan toimijoita velvoittaa ryhtymään tarvittaviin varotoimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi. Tällaisia varotoimenpiteitä ovat esimerkiksi velvoite suojata siipikarjaa kosketukselta luonnonvaraisiin lintuihin keuhkoin, velvoite suojata turkistarhat kosketukselta luonnonvaraisiin eläimiin sekä velvoite toteuttaa varotoimenpiteitä afrikkalaisen sikaruton leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten villisikojen ja kotieläinten välillä.

Yhteistoiminta-alueella valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri, ja tarvittaessa myös muut kunnaneläinlääkärit voivat osallistua valvontatoimiin.

Lintuinfluenssaviruksen leviämisen estämiseksi siipikarja ja muut linnut on suojattava kontakteilta luonnonvaraisiin lintuihin 8.2.-31.5. välisenä aikana. Asiasta säädetään asetuksessa 369/2021. Linnut tulee pitää joko sisätiloissa tai niiden ulkoilualue tulee kauttaaltaan aidata ja kattaa riittävän tiheällä verkolla tai muulla vastaavalla tavalla. Sen, joka pitää siipikarjaa tai muita lintuja ulkona edellä mainittuna aikana, on tehtävä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus siipikarjan ulkonapidosta. Ilmoitukset ohjataan valvontaeläinlääkärille, joka kirjaa ilmoitukset ja tallentaa ne.

Turkistarhoilla sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön asetusta (14/2024) varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin. Asetuksessa on vaatimuksia turkistarhan suojaamiselle lintuinfluenssalta. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan asetuksen velvoitteiden noudattamista Ruokaviraston tekemän suunnitelman mukaisesti.

→ Yhteistoiminta-alueella ei ole turkistarhoja.

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimena on sikojen ulkonapito kielletty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (404/2021). Ulkonapito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksessa. Kunnaneläinlääkäri ylläpitää tietoja niistä oman toimialueensa sikojen pitopaikoista, joissa pidetään sikoja ulkona, ja toimittaa tiedot Ruokavirastoon vuosittain.

→ Yhteistoiminta-alueella ei ole sikatiloja.

Ruokavirasto voi eläintautien esiintymisen seuraamiseksi määrätä kunnaneläinlääkärin ottamaan näytteitä seurantaan varten. Näytteet otetaan ja toimitetaan tutkittavaksi Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Näytelähetteen ja vastaukset tallennetaan sähköiseen arkistoon.

8.12 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

Merkitsemisestä ja rekisteröinnistä säädetään eläinterveyssäännöstyössä (EU)2016/429 ja sitä täydentävissä EU-asetuksissa, eläintunnistuslaissa (1069/2021) ja asetuksessa MMMa 67/2022 eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen on yksi elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2025-2028 painopisteistä. Tarkoituksena on, että kunnaneläinlääkärit tarkastavat rekisteröintien asianmukaisuuden muiden tilakäyntien yhteydessä. Tämä edellyttää sitä, että kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on pääsy eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin.

Velvollisuus rekisteröidä eläinten pitopaikat ja eläintenpito koskee kaikkia pitopaikkoja, joissa pidetään nautoja, sikoja, lampaista, vuohia, siipikarjaa, mehiläisiä, turkiseläimiä, kamelieläimiä (laama, alpaka), hevosia, tuotantokaneja, hirvieläimiä sekä sukusoluja ja alkioita. Velvoite koskee myös pitopaikkoja, joissa eläimiä on vain yksi tai joissa niitä pidetään lyhytaikaisesti tai harrastemaisesti.

Ammattimaiseen tai muutoin laajamittaiseen seura- ja harrastuseläinten pitoon sekä avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaan liittyvät pitopaikat tulee rekisteröidä eläinten hyvinvointilain nojalla Ruokavirastolle tehtävän ilmoituksen yhteydessä.

Rekisteröitymisvelvollisuus koskee myös kotieläinpihoja, luonnonvaraisten eläinten tuotantotarhausta ja riistanhoidollista tarhausta. Vesiviljelyeläinten pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat ilmoittamalla pitopaikka Elinvoimakeskukseen.

Sorkka- ja kavioeläinten sekä siipikarjan eläinvälittäjien ja kuljettajien on rekisteröitävä toimintansa Ruokavirastoon. Rekisteröitymisvelvoite koskee myös toimijoita, jotka kuljettavat kissoja, koiria ja frettejä kaupallisen toiminnan yhteydessä jäsenvaltioiden tai jäsenvaltioiden ja kolmannen maan välisissä siirroissa.

Eläintenpitäjän tulee merkitä hallinnassaan olevat naudat, lampaat, vuohet, hevoset ja kameli- ja hirvieläimet yksilöllisellä Ruokaviraston hyväksymällä tunnistimella, ja siat pitopaikkakohtaisella merkintätunnuksella.

Koira on tunnistusmerkittävä ja koiran haltijan on ilmoitettava koirasta Ruokaviraston hallinnoimaan Koirarekisteriin.

Kunnaneläinlääkäri valvoo virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista. Pitopaikan rekisteröinnin laiminlyönti ja eläinten yksilöllisten tunnisteiden puuttuminen voi tulla esiin praktiikkakäynnillä, ja Koirarekisteriin merkitsemisen laiminlyönnit vastaanottokäynnillä. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin epäkohdat voivat tulla esille myös eläinsuojelutarkastuksen yhteydessä, joka siinä tapauksessa laajenee tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnaksi. Kunnaneläinlääkäri valvoo, että eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia vaatimuksia noudatetaan ja havaitessaan laiminlyöntejä ryhtyy toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Käytännössä kyseeseen tulee ensisijaisesti omistajan ohjaus ja neuvonta, tarvittaessa epäkohdan korjaamisesta voidaan antaa määräys. Viimeksi mainitut valvontatoimet on keskitetty valvontaeläinlääkärille. Tuotantoeläinten osalta havaituista tunnistamisen epäkohdista ilmoitetaan Elinvoimakeskukseen valvojille. Eläinten tunnistamisen ylimääräinen valvonta on maksullista, kun todetaan, että lainsäädäntöä ei ole noudatettu.

8.13 Eläinten lääkitsemisen valvonta

EU:n eläinlääkeasetusta 6/2019 on alettu soveltaa koko EU:ssa 28.1.2022 lähtien. Asetusta on täydennetty kansallisella lainsäädännöllä. Lakia eläinten lääkitsemisestä (387/2014) on muutettu ja muutokset (16/2022) lakiin eläinten lääkitsemisestä ovat astuneet voimaan 28.1.2022. Osa kansallisista asetuksista on vielä muuttamatta, joten lainsäädännön siirtymävaihe jatkuu toistaiseksi. Tämä lisää eläinlääkäreiden koulutustarvetta. Eläinlääkäreiden edellytetään osallistuvan lääkitsemistä koskeviin koulutuksiin myös vuonna 2026 ja perehtyvän aiheeseen liittyvään ohjeistukseen Pikantissa ja Kapulassa.

Kunnaneläinlääkäreillä on toimivalta valvoa lääkitsemislain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista eläinten pitopaikoissa Ruokaviraston antaman määräyksen mukaisesti. Inari-Utsjoki yhteistoiminta-alueella lääkitsemislain mukaisista tehtävistä vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri. Tarvittaessa valvontatoimia voivat suorittaa myös muut kunnaneläinlääkärit, lukuun ottamatta niitä tiloja, jotka ovat heidän asiakkaitaan. Valtakunnallisen lääkitsemisen valvonnan suunnitelman laatii Ruokavirasto. Käytännössä lääkitsemisvalvontaa suoritetaan maidontuotantotiloilla aina antibioottivahinkojen yhteydessä.

Eläinlääkärit vastaavat itse oman lääkkeiden käyttönsä lainmukaisuudesta. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käyttöön liittyvästä valvonnasta vastaa Ruokavirasto.

9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

9.1 Sisämarkkinakauppa

Sisämarkkinakaupalla tarkoitetaan kaikkia sellaisia elävien eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirtoja, jotka tapahtuvat Suomesta toisiin EU:n jäsenvaltioihin sekä Norjaan ja Sveitsiin tai näistä maista Suomeen.

Asiaan liittyvää keskeistä lainsäädäntöä ovat EU:n eläinterveyssäännöstö 2016/429 ja sen nojalla annetut delegoidut asetukset ja täytäntöönpanoasetukset sekä EU:n valvonta-asetus 2017/625. Eri viranomaistahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään kansallisessa eläintautilaissa 76/2021.

Tuontiin ja vientiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia.

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava Ruokaviraston suostumusta (Eläintautilaki 49 §). Kaikkien sisämarkkinakaupan toimijoiden, jotka siirtävät eläimiä, joiden siirroille vaaditaan eläinterveystodistus, on rekisteröidyttävä TRACES-järjestelmään. Eläinterveystodistusta ei vaadita lainkaan lemmikkinä pidettäviltä koirilta, kissoilta tai freiteiltä, jotka matkustavat yhdessä omistajiensa kanssa, ja joita ei ole tarkoitettu myytäviksi.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä toimijan pyynnöstä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Terveystodistuksen I-osan täyttäminen on ensisijaisesti toimijan tehtävä, ja toimijoita neuvotaan rekisteröitymään järjestelmään. Kunnaneläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa toimijan laatiman I-osan. Terveystodistuksen I-osan täyttäminen II-osan lisäksi voi poikkeustapauksissa jäädä tarkastavan kunnaneläinlääkäriin tehtäväksi, jos toimija esimerkiksi ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään. Terveystodistus tulostetaan myös paperisena, leimattuna ja allekirjoitettuna mukaan kuljetukseen. Ruokaviraston nettisivuilla on ohjeet toimijoiden ja viranomaisen rekisteröitymiselle TRACES-järjestelmään.

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Kunnaneläinlääkäri seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmästä. Toimijan tulee tarkastaa määräpaikassa eläimet, sukusolut ja alkiot sekä niiden tunnistusmerkinnät ja tuontiasiakirjat välittömästi Suomeen saapumisen jälkeen. Epäkohdista ja havaituista puutteista on ilmoitettava välittömästi kunnaneläinlääkärille, joka suorittaa kohteessa tarkastuksen, ja puolestaan ilmoittaa havaitsemistaan puutteista Ruokavirastoon. Tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa muu kunnaneläinlääkäri.

Mikäli alueella epäillään olevan laittomasti tuotuja eriä, tulee virkaeläinlääkäriin aina ryhtyä asiassa toimenpiteisiin. Samoin toimitaan silloin, mikäli Ruokavirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi. Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkina tuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion. Saapunutta erää ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä lähetettävälle erälle myöntää terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma sisämarkkinakaupan ehtojen täyttymisestä.

Epäily laittomasta tuonnista voi tulla esiin myös vastaanotolla. Mikäli saapuva tuote tai eläin ei täytä tuonnin ehtoja, on valvontaeläinlääkäri / muu kunnaneläinlääkäri yhteydessä Ruokavirastoon ja toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Ruokaviraston internetsivuilla ja Pikantissa on virkaeläinlääkärille tarkoitettua ohjeistusta tai valvontamateriaalia eläinten siirtoihin, tuontiin ja vientiin liittyen. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä Ruokaviraston puoleen.

Tuotantoeläinten (nauta, sika, lammas, vuohi, siipikarja, alpakat, laamat) ja niiden sukusolujen ja alkioiden siirroista Suomeen viranomaisten lisäksi ohjeistusta antaa elinkeinon puolesta Eläinten terveys ETT ry.

9.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kunnaneläinlääkärit voivat myöntää virallisia eläinterveystodistuksia vientiä varten. Vientivaatimusten, ja kohdemaan ja mahdollisen kauttakulkumaan asettamien ehtojen selvittäminen sekä tarkastuksesta sopiminen ovat viejän vastuulla. Viejän tulee myös selvittää, millaista todistusta viennissä tulee käyttää. Viejän tulee täyttää todistus omalta osaltaan ennen valvontaviranomaisen osuutta.

Vientitarkastuksista ja viennissä käytettävien eläinterveystodistusten myöntämiseen liittyvistä menettelyistä säädetään asetuksessa 331/2021 (Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräille Euroopan unionin ulkopuolelle vietäville eläimille, niiden sukusoluille ja alkioille, eläinperäisille tuotteille sekä eläimistä saataville sivutuotteille ja niistä johdetuille tuotteille tehtävistä tarkastuksista). Eläinterveystodistus laaditaan joko TRACES-järjestelmässä, Ruokaviraston sähköisessä eCert -eläinterveystodistusten hallinnointijärjestelmässä tai vaihtoehtoisesti kohdemaakohtaiselle, kohdemaan viranomaisten hyväksymälle todistus pohjalle. Suomen ja kohdemaiden kahdenvälisesti sopimat viralliset todistusmallit ovat joko Ruokaviraston hallinnoimassa eCert-järjestelmässä tai Ruokavirastosta tilattavina turvapaperille painettuina todistus pohjina.

TRACES-todistukset tulostetaan aina tavalliselle paperille. Viejän tehtävänä on tarkistaa, tulostetaanko todistus turvapaperille vai ei. Virkaeläinlääkäritilaa turvapaperit Ruokavirastosta Pikantti-ekstranetin kautta, jos turvapaperia edellytetään. Ruokaviraston internet-sivuilla on lisätietoa ja ohjeita eläinterveystodistusten laatimisesta.

9.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Ruokavirasto huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo tuontiin liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Ruokaviraston palveluksessa oleva tai tähän tehtävään valtuuttama rajaeläinlääkäri.

Kunnaneläinlääkäri suorittaa paikallistason toimenpiteet niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti. Jos on aihetta epäillä, että valvonta-asetuksessa tarkoitettu eläin tai tavara on tuotu maahan ilman, että tuonnille asetettuja vaatimuksia on noudatettu, kunnaneläinlääkäri antaa tarvittaessa virka-apua Ruokavirastolle ja Tullille suorittamalla eläinten tai tavaroiden tarkastuksen, avustamalla

tarkastuksen suorittamisessa tai suorittamalla eläimiin tai tavaroihin kohdistettavien toimenpiteiden täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §).

Mikäli Ruokavirastosta tai tullilta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa joku muu kunnaneläinlääkäri. Toimenpiteistä neuvotellaan edellä mainittujen viranomaisten kanssa ja toimitaan saatujen ohjeiden mukaisesti. Tarvittaessa tulevat kyseeseen erän tarkastus määräpaikassa, eristys, näytteenotto tai muut lainsäädännön vaatimukset eläintautien leviämisen estämiseksi. Samoin toimitaan silloin, mikäli vastaanotolla, maahantuodun eläimen tarkastuksen ja hoidon yhteydessä, herää epäily tuonnin laillisuudesta. Laitonta tuontia epäiltäessä lemmikille tehdään eläintautilain 75 §:n mukainen tarkastus.

9.4 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan keskeistä lainsäädäntöä ovat 1.1.2024 voimaan astunut laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) ja lopetusasetus (neuvoston asetus eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä (EY) N:o 1099/2009). Eläinten hyvinvointilaki korvasi vuodesta 1996 voimassa olleen eläinsuojelulain. Kumotun lain nojalla annetut valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset ovat voimassa toistaiseksi. Hyvinvointilain nojalla tullaan antamaan sen säännöksiä tarkentavia asetuksia, joiden sisältö ei suunnitelmaa laadittaessa ole tiedossa. Eläinten suojelusta kuljetuksissa on säädetty kansallisessa eläinkuljetuslaissa (1429/2006) ja EU:n eläinkuljetusasetuksessa (Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2005).

Eläinten hyvinvointilain säännösten noudattamista valvotaan eläinten hyvinvoinnin tarkastuksilla. Paikallisia, eläinten hyvinvointilain noudattamista kunnan alueella valvovia viranomaisia ovat kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija. Poliisi valvoo eläinten hyvinvointisäännösten noudattamista toimialueellaan. Inari-Utsjoki yhteistoiminta-alueella eläinsuojeluvalvonta on pääosin valvontaeläinlääkäreiden vastuulla. Praktikkoeläinlääkärit suorittavat valvontaa tarpeen mukaan valvontaeläinlääkärien vapaiden aikana, päivystysaikana ja valvontaeläinlääkärien työparina. Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Kunta suunnittelee epäilyyn perustuvan ja ilmoituksenvaraisten kohteiden eläinsuojeluvalvonnan. Ruokavirasto voi käyttää luvanvaraisen toiminnan valvonnassa apunaan kunnaneläinlääkäreitä.

9.5 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Inari-Utsjoki yhteistoiminta-alueella epäilyyn perustuva, eläinten hyvinvointilain 78 § 1. momentin mukainen valvonta kattaa arvion mukaan noin 50 % kaikesta hyvinvointilain mukaisesta valvonnasta, ja suunnitelmanmukaista valvontaa on noin 50 %. Käytännössä akuuttivalvonnan määrä on viime vuosina ollut niin suuri, ja vaatinut priorisointia, että suunnitelmallisia, ilman epäilyä tehtäviä tarkastuksia ei ole pystytty suorittamaan suunnitelman mukaisesti.

Epäily eläinten hyvinvointilain vastaisesta eläintenpidosta voi nousta eläinsuojeluilmoituksen perusteella. Ilmoitukset voivat liittyä eläinten hoitoon, kohteluun, käyttöön ja pito-olosuhteisiin. Ilmoitus voi tulla kansalaiselta, toiselta viranomaiselta tai muulta taholta. Ilmoitusvelvolliset

tahot on lueteltu eläinten hyvinvointilain 88 §:ssä. Epäily voi nousta myös muun valvonnan yhteydessä, kuten maidontuotantotilan hygieniatarkastuksella. Myös tilanteessa, jossa epäilyilmoitus on koskenut vain tiettyä eläinlajia ja sen pitoa, voidaan pitopaikassa olevat muutkin eläinlajit tarkastaa, jos ilmoitetun lajin pidossa ilmenee epäkohtia.

Eläinten hyvinvointilain vastaisuutta epäiltäessä suoritetaan tarkastus. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä tiloihin, joita tarkastuksen tekeminen edellyttää, ja ottaa maksutta valvontaa varten tarvittavia näytteitä sekä tallentaa ääntä ja kuvaa. Tarkastuksessa voidaan tarkastaa eläin, eläimen pitopaikka ja muut eläintenpitoon liittyvät tilat, eläintä varten tarkoitettu ravinto, juotava, varusteet ja välineet sekä eläintenpitoon liittyvät tiedot ja asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkitykselliset seikat.

Eläinsuojelutarkastuksessa havaittujen epäkohtien takia tehtävistä toimista päättää tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri. Epäkohtien korjaaminen on eläintenpitäjän vastuulla. Käytännössä kyseeseen tulevat useimmin kehotusten, määräysten ja kieltojen antaminen sille, joka säädöksiä rikkoo. Viranomaisen menettelyistä säädetään eläinten hyvinvointilain luvussa 12. Määräysten, kieltojen ja kehotusten noudattamista valvotaan pääosin uusintatarkastuksella, ja joissain tapauksissa asiakirjatarkastuksella.

Vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta kunnaneläinlääkäri voi pyytää tarkastuksen ja päätöksen tekemistä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa tai pyytää tehtävän siirtämistä Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen hoitamiseen apua Ruokavirastolta esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain 97 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen siirtoa Ruokavirastolle myös tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla.

Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös hyvinvointilain 97 § mukaisista kiireellisistä toimenpiteistä eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Käytännön toimet ratkaistaan tapauskohtaisesti. Seura- ja harrastuseläimiin liittyvissä toimissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä eläinhoitoloihin ja tuotantoeläimiin liittyvissä toimissa Lapin lomituspalveluun.

Tarkastukset suoritetaan parityönä erityisesti silloin, jos on ennakoitavissa, että tarkastuksen suorittaminen on haasteellista kohteesta johtuvista syistä tai jos tapaus on muuten laaja tai työläs.

Myös terveydensuojelutarkastaja ja terveysvalvonnan johtaja ovat hyvinvointilain tarkoittamia eläinsuojeluviranomaisia, ja voivat siten osallistua tarkastukseen. Tarvittaessa tarkastus voidaan suorittaa yhteistarkastuksena toisen viranomaisen kanssa, kuten poliisin, terveystarkastajan, rakennustarkastajan, ympäristötarkastajan, sosiaalitoimen tai Ruokaviraston tarkastajan kanssa niin, että kukin viranomainen suorittaa kohteessa omaan toimivaltaansa kuuluvat valvontatoimet.

Eläinten hyvinvointilain 82 §:n mukaan valvontaviranomainen voi valvontaa ja tarkastusta tehdessään käyttää apunaan ulkopuolista asiantuntijaa tai avustajaa, jolla on kyseessä olevaan eläinlajiin ja sen pitomuotoon tai tehtävän muuhun luonteeseen nähden riittävä pätevyys.

Mikäli tarkastuskohteen omistaja tai haltija pyrkii estämään tarkastuksen suorittamisen, pyydetään tarkastuksen suorittamiseen virka-apua poliisilta. Mikäli omistaja tai haltija käyttäytyy tarkastuksella uhkaavasti, keskeytetään tarkastus ja jatketaan sitä myöhemmin poliisin virka-avun turvin. Kiireellisissä tapauksissa soitetään hätänumeroon 112.

Jos eläinten hyvinvoinnin tarkastuksen perusteella on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu, tehdään siitä ilmoitus poliisille eläinten hyvinvointilain 91 §:n mukaisesti. Tarvittaessa asiassa tehdään esitutkintapyyntö. Myös muussa valvonnassa, kuten sivutuote- tai merkinnän ja rekisteröinnin valvonnassa havaitut epäkohdat voivat edellyttää esitutkintapyyntöä tekemistä.

9.6 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta kohdistuu yhteistoiminta-alueella eläinten hyvinvointilain 78 § 2. momentin mukaiseen ammattimaiseen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaan seura- ja harraste-eläintenpitoon.

Tällaisia kohteita on noin 30-40 kappaletta, joista suurimmat pyritään tarkastamaan vuosittain. Suurin osa kohteista edustaa laajamittaista rekikoiratoimintaa. Luettelo valvontakohteista on valvontaeläinlääkärillä.

9.7 Eläinkuljetukset

Eläinkuljetuksia valvovia viranomaisia ovat Ruokavirasto, teurastamoiden tarkastuseläinlääkäri, Poliisi ja Tulli.

Kunnaneläinlääkärit arvioivat tarvittaessa eläinten kuljetuskuntoisuutta (porokuljetukset erotuskaudella).

Kunnaneläinlääkärit tekevät EU:n jäsenvaltioiden välisten sekä kolmansista maista ja kolmansiin maihin suoritettavien tiettyjen eläinlajien pitkien kuljetusten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset.

Lainsäädäntö edellyttää eläinkuljettajalupaa kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvissa eli kaupallisissa eläinten kuljetuksissa. Mikäli alueella havaitaan toimijoita, jotka kuljettavat eläimiä kaupallisen toiminnan yhteydessä ilman eläinkuljettajalupaa, ollaan asiasta yhteydessä Ruokavirastoon.

9.8 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Sivutuotelaki 517/2015 ja sen nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus 783/2015 eläimistä saatavista sivutuotteista sisältävät EU:n sivutuoteasetusten kansalliseen toimeenpanoon liittyviä helpotuksia. Laissa säädetään myös valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät. Luonnonvaraisten eläinten haaskaruokintapaikkoihin sovelletaan lakia eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010).

Kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista Ruokaviraston laatiman vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Yhteistoiminta-alueella sivutuotevalvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset sekä mahdolliset

pakkokeinopäätökset toimitetaan Ruokavirastoon. Myös hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset toimitetaan Ruokavirastoon.

Lisäksi kyseeseen voivat tulla toimijan epäiltyjen laiminlyöntien johdosta tehtävät tarkastukset, jotka ovat toimijalle maksullisia siinä tapauksessa, että tarkastuksessa todetaan puutteita säännösten noudattamisessa.

9.9 Sivutuotelaitokset ja sivutuotteita käyttävät toimijat

Sivutuotteita käyttävän toimijan tai käsittelijän on haettava rekisteröintiä tai hyväksyntää toimivaltaiselta viranomaiselta ennen toiminnan aloittamista. Toimivaltaisia viranomaisia, jotka voivat sivutuotelain mukaan rekisteröidä ja hyväksyä sivutuotelaitoksia - ja toimijoita ovat kunnaneläinlääkärit ja Ruokavirasto. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen hakemukset käsittelee valvontaeläinlääkäri, joka vastaa myös toimijoiden valvonnasta.

Yhteistoiminta-alueella on yksi rekisteröity sivutuoteasetuksen mukainen laitos ja yksi rehusekoittamo. Yhteistoiminta-alueella ei ole Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita.

Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien eläinperäisten sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan. Yhteistoiminta-alueella ei ole haaskarekisterin mukaan haaskanpitäjiä, mutta tiedossa on, että pienpetopyytäjät saavat poistettavia kaloja Lukelta haaskakäyttöön. Asia selvitetään ja saatetaan ajan tasalle vuoden 2026 aikana.

Haaskatoimijan tulee ennen sivutuoteasetuksen 783/2015 mukaisen haaskatoiminnan aloittamista tehdä toiminnasta ilmoitus haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) sähköisen asiointin sovelluksen kautta. Kirjallinen rekisteröinti-ilmoitus on mahdollista toimittaa myös kunnaneläinlääkärille, joka vie tiedot haaskapaikkarekisteriin. Yhteistoiminta-alueella rekisteröinti-ilmoitukset käsittelee valvontaeläinlääkäri.

Vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Haaskaruokintaan käytetyn sivutuotteen määrästä, eläinlajista ja sivutuoteluokasta on tehtävä kolme kertaa vuodessa ilmoitus sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet ovat peräisin, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Yhteistoiminta-alueella ilmoitukset tehdään valvontaeläinlääkärille, joka vastaa ilmoitusten arkistoinnista ja ilmoituksista Ruokavirastolle.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella haaskatoiminta ja haaskapaikka tarkastetaan siinä tapauksessa, kun on syytä epäillä, että haaskatoiminnassa ei noudateta haaskanpitoon liittyvää lainsäädäntöä. Haaska-toiminnan tarkastuksella tarkastetaan haaskapaikan lisäksi toimijan kirjanpito sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa.

9.10 Sivutuotteiden hautaaminen

Inari-Utsjoki yhteistoiminta-alueen kunnat kovat ns. syrjäistä seutua, missä raatojen hautaaminen on sallittua. Sivutuotteiden hävittämisestä syrjäisillä alueilla säädetään sivutuoteasetuksessa.

Toimijan on pidettävä kirjaa haudattujen raatojen tai sivutuotteiden määristä, luokista ja eläinlajeista sekä hautauspäivämääristä ja paikoista.

Sivutuotteiden hävittämistä valvoo valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri käsittelee myös sivutuotteiden laittomaan hautaamiseen liittyvät epäilyilmoitukset, joita voi tulla kansalaisilta ja muilta viranomaisilta.

Valvontaeläinlääkäri on tarvittaessa yhteydessä ympäristönsuojeluviranomaiseen, esimerkiksi tilanteissa, joissa on syytä epäillä myös ympäristön pilaantumista. Epäily sivutuotteiden epäasiallisesta hävittämisestä voi syntyä myös muun valvonnan, kuten eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä. Valvontaeläinlääkäri suorittaa tarvittaessa kohteessa sivutuotelain mukaisen tarkastuksen ja ryhtyy tarvittaviin hallinnollisiin toimiin epäkohtien korjaamiseksi. Korjaavista toimenpiteistä vastaa toimija.

Mikäli säännösten vastainen toiminta on vakavaa ja/tai pitkäkestoista, tehdään asiasta esitutkintapyyntö poliisille. Elintarvikehuoneistojen osalta sivutuotteiden asianmukaista hävittämistä valvotaan elintarvikelain mukaisilla tarkastuksilla.

9.11 Ehdollisuuden valvonta (entiset täydentävät ehdot)

Ehdollisuuden noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä. Ehdollisuus perustuu aiempaan täydentävien ehtojen järjestelmään.

Ehdollisuuden valvontaan liittyvät tehtävät kuuluvat Ruokavirastolle. Myös kunnallisen valvontaviranomaiset tarkastukset eli ns. perustarkastukset, joissa todetaan ehdollisuusvaatimusten laiminlyöntejä, voivat johtaa tarkastuksen laajentumiseen ehdollisuuden valvonnaksi ja tukiseuraamuksiin.

Perusvalvonnan laajennuksia voidaan tehdä mm. seuraavista valvonnoista: eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniatarkastukset ja lääkekirjanpidon valvonta. Tarkastuksiin liittyvät asiakirjat tehdään riittävän tarkasti, jotta laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin voidaan tehdä, ja toimitetaan Ruokavirastolle viipymättä.

Keskeistä lainsäädäntöä

Suomen perustuslaki (731/1999)

Hallintolaki (434/2003)

Kuntalaki (410/2015)

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)

Eläinlääkintähuoltolaki (285/2023)

Elintarvikelaki (297/2021)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta (315/2021)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista (316/2021)

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä

(1365/2011)

Tartuntatautilaki (1227/2016)

Valmiuslaki (1552/2011)

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) ja eläinlajikohtaiset asetukset

Eläintautilaki (76/2021)

Eläinterveyssäännöstö (429/2016)

Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)

Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)

Sivutuotelaki (517/2015)

Terveydensuojelulaki (763/1994)

Tupakkalaki (549/2016)

Lääkelaki (395/1987)

Laki lääkelain muuttamisesta (22/2006), §54a 54d

LIITE 1. RESURSSITARPEEN KARTOITUS

1. Eläinmäärät kunnan alueella:

a. Tuotantoeläintilat (lkm)

Nautojen pitopaikat	5 maitotilaa (6 toimijaa), 1 lihakarjatila, eläinmäärä n. 400
Lampaiden- ja vuohien pitopaikka	20, eläinmäärä n. 50-60 (kesälampaita ym.)
Hevosten pitopaikat	n. 10-20, eläinmäärä n. 40-50
Siipikarjan pitopaikat	30-40 harrastekanalaa, joissa yht. noin 100-200 kanaa
Vesiviljelylaitokset	1 laitos + 10 lr-lamikkaa
Tarhatun riistan pitopaikat	1 Wild Spirit Park "eläinpuisto" (viiriäisiä, villisikoja, kettuja)
Mehiläistarhat	2
Muut tuotantoeläinyksiköt	15-20 poroerotuspaikkaa, 5-10 tarhaa matkailussa

b. Lemmikit (lkm)

Arvio lemmikkien määrästä	1000 (1/8 osa väestöstä)
---------------------------	--------------------------

2. Eläinlääkäripalvelut

a. Terveystenhuoltosopimukset

Nauta

Pitopaikat, joilla terveystenhuoltosopimus (lkm)	5
Pitopaikat, joilla terveystenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)	5
Terveystenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	83 %

Terveystenhuoltotyön resurssitarve, htv	0,05 htv
---	----------

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta

Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystenhuolto)

Sairaskäynnit virka-aikana (lkm)	300-350 (sis. erotuksia)
Sairaskäynnit päivystysaikana (lkm)	50-100 (erotuksia 20-40)

Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla

Sairaskäynnit virka-aikana (lkm)	n. 3500-4000
Sairaskäynnit päivystysaikana (lkm)	n. 400-500

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv	4-5 htv
---	---------

3. Eläinten terveyden valvonta

a. Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen terveystvalvonta

Salmonellavalvontaan kuuluvat pitopaikat (lkm)

Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat	1
---	---

Vapaaehtoiseen terveystvalvontaan kuuluvat pitopaikat (lkm)

• Maedi-visna / CAE	
• Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	1

Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve, htv	0,1 htv
---	---------

4. Sivutuotevalvonta

Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta

Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta, mukaan lukien kalankasvatustilastosten sivutuotevalvonta

5-10

Haaskatoiminta

10-20

Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta

Sivutuotevalvonnan resurssitarve, htv	0,1 htv
---------------------------------------	---------

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet (lkm)

Kennelit (koiravaljakkotarhat)	20-30
Hevostallit	15-20
Riistanhoidolliset tarhat	1

Eläinhoitolat	1
b. Epäilyyn perustuvat eläinten hyvinvointitarkastukset (lkm)	
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	30-50
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve, htv	0,5-1 htv
6. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta	
Eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamisen valvonta	
Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan resurssitarve, htv	0,1 htv